

EL CENTENARI DE LA VAGA DE 1903

Pasqual MOLLÀ
Vocal en la Junta Directiva de l'IECBV

Un día del mes de febrero de 1903, en una de las fábricas de alpar-gatas, hubo un conflicto obrero. Lo sucedido, al parecer, no tenía importancia. Era un obrero que se permitía hacer una reclamación a su patrono, el fabricante Heliodoro Vidal. ¿Y qué reclamaba el obrero...? Nada. Una cosa, al parecer, muy sencilla; reclamaba una clase de trabajo con arreglo a la plantilla que tenía acordada el gremio de costureros y el Centro patronal de la industria alpar-gatera. El patrono no contestó a la reclamación del obrero. Mejor dicho, su respuesta fue el despido. El patrono no quería saber si tenía o no fundamento aquella demanda. Lo que sabía es que un obrero se atrevía a reclamar. Y eso es lo que no podía consentir. En su fábrica no podían trabajar los obreros «díscolos». Y por «díscolo» lo expulsó.

D'aquesta manera es relata l'inici del conflicte laboral que donà lloc a una vaga d'onze mesos en el sector de l'espardenya a Elx el 1903 en la lectura 25 del llibre *Lecturas Históricas. Historia Anecdótica del Trabajo* (Ed. Estudio, 1925) del qual fou director de l'Oficina Internacional del Treball en els primers anys del segle xx Albert Thomas, en l'adaptació feta en castellà per Rodolfo Llopis.

El conflicte es produïa en un context en què la legislació laboral en l'Estat espanyol i la protecció dels drets del treball s'endarreraria considerablement respecte de la situació en altres llocs d'Europa, de manera que la primera codificació es fa el 1926 en aprovar-se per Reial Decret de 23 d'agost d'aquell any el «Código del trabajo», mentre que al Regne Unit, per exemple, disposaven d'una Llei de fàbriques i tallers des del 1878, codificada per segona vegada el 1901. En realitat la protecció del treball en la seua accepció moderna havia començat el 1873 amb una llei sobre el treball de dones i xiquets i la creació per Moret i Cànovas el 1883 d'una comissió per a l'estudi de les relacions entre el capital i el treball que va desembocar en la Llei Dato sobre indemnitzacions per

accidents de treball el 1900, el Reial Decret de 26 de juny de 1902 que prohibia una jornada de treball superior a onze hores per a dones i xiquets, la fundació per part de Canalejas, Silvela i Azcarate el 1903 de l'Institut de Reformes Socials, la Llei de 3 de maig de 1904 que establia el descans dominical i la creació del Ministeri de Treball el 1920.

En aquest context de manca de regulació de les relacions laborals i dels drets socials, el 1903 feien un paper molt important les societats de resistència, que havien estat creades en diversos oficis i que començaven a integrar-se en una estructura superior com ara la de la Unió General de Treballadors. En el *Manual del Obrero Asociado*, de Luis Fernández i A. López Baeza, editat el 1916, s'assenyala que dins l'àmbit de l'article 13 de la Constitució de 1876 que regula el dret d'opinió, de reunió i d'associació, i de la Llei d'associació de 30 de juny de 1887 es pot constituir una societat obrera de resistència amb la finalitat següent:

Artículo (...) Esta Asociación tiene por objeto mejorar la condición moral y material de sus asociados por los siguientes medios:

1º Procurar que los salarios alcancen a cubrir las necesidades de sus asociados.

2º Evitar que la jornada de trabajo sea excesiva.

3º Impedir que los dueños, maestros, capataces ó encargados de las obras maltraten en su dignidad a los asociados.

4º Procurar, adecuadamente a la resistencia que en ello opongán los dueños, encargados, capataces o maestros de obras, talleres, construcciones, fábricas, minas o trabajos públicos que sean adoptadas o mantenidas en todas ellas las mejoras en el trabajo que en la actualidad existen y las que en lo sucesivo puedan obtenerse, como asimismo el mínimum de salario y jornada de trabajo establecidos.

Y 5º Poner en juego todos los medios razonables i lícitos que conduzcan al objeto de esta sociedad.

L'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó
es complau a convidar-vos a la conferència-col·loqui del professor
Miguel Ors Montenegro sobre

La Sociedad Illicitana de 1903

que tindrà lloc el pròxim dijous 27 de març, a les 20.30 hores, a
l'Aula de Cultura de la CAM, carrer Kursaal, 1.

Aquesta conferència forma part dels actes programats per l'IECBV
per a commemorar el centenari de les importants mobilitzacions socials
que tingueren lloc a la nostra ciutat el 1903.

Elx, març de 2003

INSTITUT D'ESTUDIS COMARCALS
DEL BAIX VINALOPÓ

cultura d'EX

CAM
CENTRE D'ESTUDIS I INVESTIGACIONS
DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA
DE LES ILLES BALEARS
OBRAS SOCIALS

Pel que fa a aquest darrer punt, cal assenyalar que la primera Llei de vaga és del 28 d'abril de 1909, de manera que la regulació legal de la vaga d'Elx de 1903 era qüestionada des de diversos sectors de propietaris i de l'Administració per la indefinició que en aquella època tenia l'exercici d'aquesta activitat de vaga. Eren les societats de resistència, el Círculo Obrero i la UGT, qui donaven suport als obrers il·licitans.

L'any 1903 va resultar un any electoral per partida doble: el 26 d'abril es van celebrar eleccions generals i el 8 de novembre, tot just acabada la vaga, les eleccions municipals. Però la lectura política de la vaga no es va produir, de manera que indicava la gran separació existent entre la vida política d'aleshores i la conflictivitat social. Les eleccions es caracteritzaven pel frau permanent i per un sistema de partits basat fonamentalment en el caciquisme. En les eleccions generals, la candidatura de Pablo Iglesias va rebre a Elx el 3% dels vots mentre que els quatre candidats «conservadors» i «liberals» se'n repartien més del 80% quasi a parts iguals. Les eleccions municipals van representar la substitució pràcticament pactada de l'alcalde «liberal» pel candidat «conservador». La política es cuinava en cercles tancats i la participació popular era inexistent.

L'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó es complau a convidar-vos a la conferència-col·loqui del professor *José Antonio Miranda Encarnación* sobre

Situación económico-social de Elche al inicio del S.XX

que tindrà lloc el pròxim dimarts 6 de maig, a les 20.00 hores, a l'Aula de Cultura de la CAM, carrer Kursaal, 3.

Aquesta conferència forma part dels actes programats per l'IECEBV per a commemorar el centenari de les importants mobilitzacions socials que tingueren lloc a la nostra ciutat el 1903.

Elx, maig de 2003

Foto: Arturo Cená (1900). Arxiu de Rafael Poveda

INSTITUT D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX VINALOPÓ
INSTITUT D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX VINALOPÓ

cultura d'elx
COMERCES DE LA CIUTAT

CAM
Caja de Ahorro del Mediterráneo
OBRAS SOCIALES

L'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó, amb motiu del centenari de les importants mobilitzacions socials que tingueren lloc a la ciutat d'Elx el 1903, ha organitzat una sèrie de conferències que situen aquells esdeveniments en la perspectiva dels seu moment i de la projecció sobre el conjunt del desenvolupament de la ciutat en el segle xx.

L'inici de les activitats ha estat guiat pel professor Francisco Moreno Sáez, autor del llibre *El movimiento obrero en Elche (1890-1931)* i d'altres estudis sobre la matèria. Van començar el dia 5 de març de 2003 amb la conferència «La vaga d'Elx de 1903 i el moviment obrer en la societat il·licitana de fa cent anys». Posteriorment, el 27 de març s'impartia la segona conferència sobre la vida social i cultural de la població d'Elx

per part del professor i especialista Miguel Ors Montenegro amb el títol «La societat il·licitana de 1903»; i el 6 de maig l'historiador José Antonio Miranda Encarnación va presentar la seua conferència «Situació economicosocial a Elx a l'inici del segle XX» en què desenvolupava les seues investigacions sobre la industrialització al nostre territori que ja inicià amb la memòria de llicenciatura «La industrialización ilicitana en el tránsito del siglo XIX al XX» i que ha continuat amb altres estudis i publicacions (núm. 8 de *LA REL·LA* i altres). El dia 2 de juliol i amb la col·laboració del MRG Escola d'Estiu de les Terres del Sud del PV es va impartir la conferència «L'educació a Elx fa cent anys» per part del professor Vicent M. Díaz Boix, coordinador de la publicació que sobre aquest tema va editar la CAM, i el dia 6 de novembre es va cloure aquest cicle amb la taula redona «Cultura, economia i salut a Elx fa cent anys» amb els especialistes Joan Castaño, Martín Sevilla i Emilio Martínez.

L'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó es complau a convidar-vos a la mesa redona i posterior col·loqui amb els especialistes Joan Castaño, Martín Sevilla i Emilio Martínez sobre

Cultura, economia i salut a Elx fa cent anys

que tindrà lloc el pròxim dijous 6 de novembre, a les 20:00 hores, a l'Aula de Cultura de la CAM, carrer Kursaal, 1.

Aquesta mesa redona clourà els actes programats per l'IECBV per a commemorar el centenari de les importants mobilitzacions socials que tingueren lloc a la nostra ciutat el 1903.

Elx, octubre de 2003

Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó Centre de Cultura de la CAM Centre de Promoció del Turisme del Baix Vinalopó ONMIL SOLICITA

La reedició del llibre de Juan Vives Garcia *La huelga de Elche (1903)* que formava part del programa d'activitats previst per l'IECBV no va ser possible per motius aliens a la responsabilitat de l'Institut i queda per a una altra ocasió, no sabem si millor.

Per acabar aquesta ressenya hem de deixar constància que l'article «Organització obrera i política sindical dels espartenyers del País Valencià (1900-1923)» de la doctora en Història Henrike Fesefeldt, publicat en el número 15 d'aquest Anuari, i la conferència impartida el dia de la seua presentació han tingut molt a veure amb la determinació de la voluntat d'escometre aquesta activitat durant el 2003.